

Handläggare

Ulrika Josephson Westberg
Telefon: 08-508 10 039

Till

Östermalms stadsdelsnämnd
2017-09-21

Remiss av promemorian Frekventa och omfattande ärenden om utlämnande av allmän handling (Ds 2017:37)

Remiss från kommunstyrelsen Dnr 110-1282/2017

Förvaltningens förslag till beslut

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande

Christina Klang
stadsdelsdirektör

Sammanfattning

I promemorian behandlas frågor som rör hanteringen av frekventa och omfattande ärenden om utlämnande av allmänna handlingar. Syftet har varit att utreda om det finns behov av att vidta åtgärder för att möta de utmaningar som myndigheter kan ställas inför vid hanteringen av ärendena. I promemorian konstateras att undersökningen visar att de aktuella ärendena sällan ger upphov till stora problem för myndigheterna. Dessutom finns redan i dag ett flertal åtgärder som myndigheterna kan vidta för att effektivt hantera de aktuella situationerna. Mot denna bakgrund föreslås inte några förändringar i den grundläggande rätten att ta del av allmänna handlingar. Ett antal förändringar föreslås när det gäller betalning av avgifter för kopior av allmänna handlingar. Förvaltningen delar bedömningen att det är rimligt att inte föreslå några förändringar av den grundläggande rättigheten att ta del av allmänna handlingar.

Förvaltningen ser positivt på förslaget att myndigheter ska ges möjlighet att kunna begära förskottsbetalning.

Förvaltningen föreslår att nämnden besvarar remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Bakgrund

Mot bakgrund av att några myndigheter har hanterat omfattande och mycket stort antal framställningar från enskilda personer har Justitieombudsmannen och konstitutionsutskottet uppmärksammat behovet av en belysning och analys av hur myndigheter ska hantera så omfattande framställningar. Justitiedepartementet beslutade mot bakgrund av detta att tillsätta en utredning för att analysera frågorna.

Remissbehandling

Kommunstyrelsen har begärt yttrande från Enskede-Årsta-Vantör och Östermalm stadsdelsnämnder, exploateringsnämnden, kulturnämnden (stadsarkivet), socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden och stadsledningskontoret. Yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 2 oktober 2017.

Ärendet

I promemorian behandlas frågor som rör hanteringen av frekventa och omfattande ärenden om utlämnande av allmänna handlingar. Syftet har varit att utreda om det finns behov av att vidta åtgärder för att möta de utmaningar som myndigheter kan ställas inför vid hanteringen av ärendena. Inom ramen för utredningsuppdraget har en enkätundersökning genomförts bland landets myndigheter. Enkäten besvarades av drygt 300 myndigheter. Syftet var att undersöka och redovisa hur ofta myndigheterna har frekventa och omfattande ärenden om utlämnande av allmänna handlingar, hur myndigheterna hanterar denna typ av ärenden och vilka konsekvenser de får för fullgörandet av myndigheternas övriga uppgifter.

Resultatet av enkätundersökningen visar att många av landets myndigheter har hanterat frekventa och/eller omfattande framställningar om att ta del av allmänna handlingar under de senaste fem åren. Sådana framställningar utgör dock en mindre del av det totala antalet framställningar. Det har varit ovanligt att någon begärt ut handlingar på platsen utan att där efter ta del av dem. I den utsträckningen som myndigheterna har tagit betalt för kopior av handlingar har sökandena oftast betalat den föreskrivna avgiften. Det är sällan som ärendena har medfört några andra konsekvenser för myndigheten än att annat arbete tillfälligt fått läggas åt sidan. Övertidsarbete eller anlitande av extrapersonal till följd av

framställningarna har förekommit i mycket begränsad omfattning. Ett mindre antal myndigheter har beskrivit att ärendena kan ge upphov till stress och försämrad arbetsmiljö.

I promemorian konstateras att undersökningen visar att ärendena sällan ger upphov till stora problem för myndigheterna. Dessutom finns redan i dag ett flertal åtgärder som myndigheterna kan vidta för att effektivt hantera de aktuella situationerna. Som exempel nämns att ta fram handlingsplaner, publicera handlingar på myndighetens hemsida för att minska behov av att begära ut handlingar, utbildning och konsekvent tillämpning av avgiftsbestämmelser. Mot denna bakgrund föreslås inte några förändringar i den grundläggande rätten att ta del av allmänna handlingar. Det förekommer att föreskrivna avgifter för kopior av allmänna handlingar inte betalas. I syfte att säkerställa att så sker föreslås att myndigheter om det finns särskilda skäl i det enskilda fallet, ska kunna kräva att en sökande betalar hela eller del av föreskriven avgift i förskott. Ett sådant särskilt skäl kan vara att den enskilde frekvent har begärt tillgång till kopior av allmänna handlingar men tidigare inte betalat föreskriven avgift. Det föreslås också att beslut om avgift för kopior av allmänna handlingar som lämnats ut i elektronisk form ska kunna överklagas till Skatteverket. Därmed kommer reglerna för överklagande i dessa situationer att överensstämma med vad som gäller för överklagande av beslut om avgifter för papperskopior.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av enheten för nämnd, registratur och arkiv.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen instämmer i den generella lägesbilden som ges i promemorian om att utlämning av handlingar överlag fungerar bra. Förvaltningen har dock erfarenhet av frekventa stora utlämningar vilket innebär en stor arbetsbelastning. Det är viktigt att bedömningar sker korrekt vilket tar mycket tid i anspråk.

I promemorian förs resonemang om förslag om att det borde införas begränsningar för hur många handlingar en och samma person får begära ut under en tidsperiod. Ett annat förslag är att stora offentlighetsuttag borde kunna nekas om sökanden kan sägas ha ett annat syfte med sin framställan än att ta del av begärda handlingar. Frågan är dock om begränsningar av dessa förslag skulle få så stor praktisk effekt. Förvaltningen delar uppfattningen i promemorian om att en spärr mot uttag av en viss frekvens eller storlek troligen skulle kunna kringgå, och därmed uppfyller man inte syftet med

begränsningen. Förvaltningen instämmer i bedömningen att begränsningar troligen inte heller skulle leda till minskning av hot och trakasserier. Som påpekas i promemorian styrs dessa beteenden av andra faktorer än reglering av hur enskilda kan ta del av allmänna handlingar. Förvaltningen anser i likhet med utredaren att förslag enligt ovan som bland annat skulle innebära efterforskning av syfte med uttag skulle innebära påtagliga inskränkningar i den grundläggande rättigheten att ta del av allmänna handlingar vilket inte är motiverat. Att införa eventuella begränsningar är en avvägning mellan myndighetens intresse att kunna utföra sitt uppdrag på ett rimligt sätt och respekten för offentlighetsprincipen. Mot bakgrund av att det är tveksamt om begränsningar i realiteten innebär ett verktyg för myndigheten att hantera denna typ av förfrågningar anser förvaltningen i likhet med utredaren att det är rimligt att inte föreslå några förändringar av den grundläggande rättigheten att ta del av allmänna handlingar.

I promemorian ges en mycket bra sammanställning över olika metoder för att rent praktiskt hantera sådana situationer så effektivt som möjligt. Det ges konkreta exempel på hur man dels kan hantera arbetsuppgifterna internt, dels hur man genom att konsekvent tillämpa bestämmelser om uttag av avgifter kan försöka begränsa stora förfrågningar. Att utarbeta och tillämpa praktiska hanteringsanvisningar utgör troligen utvecklingsområden inom många myndigheter. Inte minst är detta viktigt ur ett arbetsmiljöperspektiv eftersom denna typ av förfrågningar kan innebära mycket stor press på de medarbetare som i sin yrkesutövning måste hantera dessa situationer. Även om det inte inträffar ofta kan det innebära mycket stor påfrestning på såväl enskilda medarbetare som på verksamheten vilket det finns exempel på från enskilda myndigheter.

Förvaltningen ser positivt på förslaget att myndigheter ska ges möjlighet att kunna begära förskottsbetalning. Det kan bli ytterligare ett verktyg för att försöka begränsa sådana frekventa framställningar som kan uppfattas som okynnesframställningar. Det är också bra att myndigheten utifrån sina förutsättningar ges ett utrymme att kunna bedöma när förskottsbetalning bör tillämpas. Förslaget att placera bestämmelsen i offentlighets- och sekretesslagen är bra ur synvinkeln att bestämmelsen därmed blir tillämplig för såväl statliga som kommunala myndigheter.

I promemorian föreslås att frågan om enhetlig reglering av avgiftsuttag för elektroniska handlingar ses över liksom avgiftsnivåerna för papperskopior. Förvaltningen ser positivt på att förändringar övervägs inom detta område. Inte minst när det gäller

utlämnande av handlingar i elektronisk form vilket blir allt mer vanligt. Översynen gäller avgiftsförordningen som statliga myndigheter ska följa, men har även betydelse för kommunala myndigheter eftersom många kommuner baserar sina bestämmelser på avgiftsförordningen. Inte minst är det relevant ur ett medborgarperspektiv att myndigheter hanterar denna typ av frågor på liknande sätt.

Bilagor

Bilagan återfinns på <http://insynsverige.se/stockholm-ostermalm>